

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 24 - 2008

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que analitza els factors relacionats amb el consum de cànnabis entre els adolescents escolaritzats de la ciutat de Barcelona.

Materials

3

Drogues: Què cal saber? Parlem-ne!!! - per a pares i mares de diferents cultures (guia multilingüe).

Entre nosaltres - per informar i sensibilitzar a la població adulta (exposició).

Tu saps, tu tries! - per informar fer reflexionar els joves tot jugant (joc).

Tema clau

4

Presentació d'un resum de les comunicacions presentades per tres experts en un Seminari internacional sobre alcohol i dany cerebral en menors que tingué lloc a Madrid la primavera de 2007.

Finestra oberta

5

Presentació dels resultats d'una enquesta realitzada per la Coordinadora de CAS de Catalunya per conèixer millor la situació actual en relació al tractament que s'ofereix als adolescents i joves amb problemes de consum de drogues.

Navegant

5

Descripció de les característiques i els continguts d'un paquet format per dos webs adreçats als joves, que tracten sobre continguts relacionats amb les drogues, la sexualitat i les "pantalles".

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies d'actualitat sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Comentaris al voltant d'un programa fruit del treball en xarxa de diferents recursos locals, adreçat a joves amb fracàs escolar, que es proposa incidir sobre el seu posicionament davant diferents conductes de risc relacionades amb la salut, i molt concretament amb el consum de drogues.

prevenim dro és un programa de l'associació:

PDS
PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Obrim aquest butlletí comentant un estudi que analitza els factors relacionats amb el consum de cànnabis entre els adolescents escolaritzats de Barcelona, centrant-se en les circumstàncies en que té lloc l'inici del consum, les motivacions per al seu consum, els efectes experimentats i les expectatives relacionades amb el seu ús. La secció *Materials* presenta una reedició multilingüe d'una guia per a pares i mares, una exposició sobre drogues adreçada als adults, i un joc per afavorir la reflexió dels adolescents. Li segueix un *Tema clau* important i recent: el dany cerebral que causa l'alcohol en els menors i l'afectació diferencial que provoca en els adolescents i en els adults. La *Finestra* s'obre per mirar diferents aspectes relacionats amb el tractament que ofereixen els CAS als adolescents i joves amb problemes d'abús o dependència de drogues. La secció *Navegant* presenta un paquet format per dos webs per a joves, sorgides de la iniciativa dels tècnics de joventut i de drogodependències de varis municipis. Això es completa amb les notícies d'actualitat de la secció *Amb poques paraules* i amb un *Calaix* amb informació sobre un programa adreçat a joves amb fracàs escolar.

Cop d'ull a la recerca

El cànnabis a les escoles de Barcelona

Un estudi analitza els factors relacionats amb el consum de cànnabis entre els adolescents escolaritzats de Barcelona

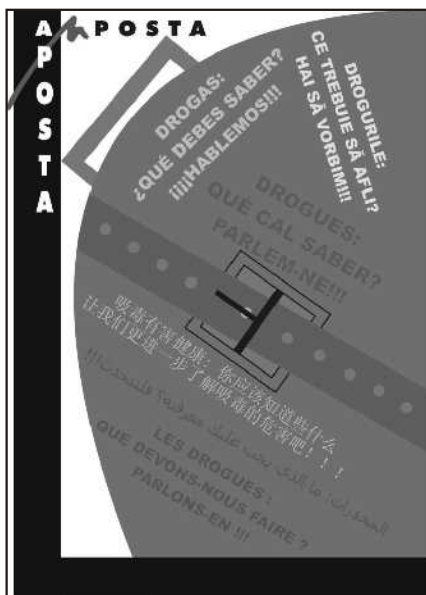
En el marc d'un estudi més ampli per avaluar l'efectivitat d'una intervenció preventiva del consum de cànnabis als centres educatius de Barcelona, uns investigadors vinculats a l'Agència de Salut Pública de Barcelona i a la Universitat Pompeu Fabra han estudiat les conductes relacionades amb el consum de cànnabis dels escolars inclosos en el grup control de l'esmentada avaluació, per tal de conèixer les circumstàncies en que té lloc l'inici del consum, les motivacions per al seu consum, els efectes experimentats i les expectatives relacionades amb el seu ús entre els adolescents. La recollida de dades es va fer a primers de 2005 mitjançant un qüestionari anònim autoempletat que es va administrar a 2.043 alumnes de tercer d'ESO de 47 centres escolars de Barcelona. La mostra es va seleccionar atenent a criteris d'interès per a l'estudi d'avaluació i es va estratificar per tipus de centre i nivell socioeconòmic del barri d'escolarització.

En l'inici del consum són més comunes les motivacions personals que no pas les socials

Recentment, varis mitjans de comunicació s'han fet ressò d'alguns dels resultats d'aquest estudi, com ara del fet que hi hagi més consum en els centres públics que en els privats o concertats, o de que la major part dels adolescents s'iniciïn en el consum a través d'un amic o company i sense haver de pagar. Però l'estudi també aporta dades de major interès preventiu, que han estat menys divulgades. Així, troba una relació inversa entre el consum de cànnabis i el nivell acadèmic declarat, una relació positiva del consum amb la disponibilitat de diners, un major consum en els joves de famílies monoparentals, i un major consum (tant ocasional com habitual) entre els fumadors regulars de tabac i els que s'han emborratxat. També indica que el principal motiu per provar el cànnabis és la curiositat, i que els consumidors habituals refereixen amb major freqüència que els ocasionals la cerca de noves sensacions i la diversió com a motivacions per iniciar-se en el consum. Altres dades interessants se centren en el paper de les expectatives dels efectes sobre el consum. Així, el consum de cànnabis mostra una relació positiva amb el fet de creure que relaxa i que facilita les relacions socials i sexuals, i una relació negativa amb el fet de creure que pot provocar

alteracions cognitives i del comportament i que pot perjudicar la salut. D'altra banda, dos de cada tres enquestats que havien consumit cànnabis van referir haver experimentat efectes negatius: problemes de memòria (22,5%), tristesa o depressió (19,1%), dificultats per estudiar (16,7%), discussions (12,1%), faltat a classe (8,4%) i baralles (5,5%), referint-los tots ells amb major freqüència els consumidors habituals.

Els resultats de l'estudi concorden amb la teoria de la mediació, que prediu que les expectatives sobre els efectes de les drogues tenen relació amb els patrons de consum. En aquest sentit la informació sobre l'afectació cognitiva i els efectes nocius per a la salut pot ser un factor preventiu de l'inici del consum de cànnabis entre els adolescents. Una altra conclusió és que en l'inici del consum són més comunes les motivacions personals (curiositat, experimentar sensacions) que no pas les socials (ex.: perquè ho fan els amics). D'altra banda, les motivacions per seguir consumint tenen més a veure amb la diversió i fer front a l'estrès. Sens dubte, aquest treball, malgrat presentar limitacions metodològiques (manca de representativitat de la mostra, caràcter transversal), aporta informació sobre els factors relacionats amb l'inici i el manteniment del consum del cànnabis, que pot contribuir a millorar les accions preventives.

Drogues: Què cal saber? Parlem-ne!!!

Revisió i reedició d'una guia destinada a donar suport als pares i mares en la seva tasca educativa i a facilitar el seu paper com a models de referència per als fills en relació a les drogues i el seu consum. Elaborada i editada per l'Ajuntament d'Amposta amb la col·laboració del Departament de Salut de la Generalitat, presenta com a característica destacable el fet d'incorporar els seus continguts sis llengües (català, castellà, francès, romanès, xinès i àrab) per tal de respondre a la heterogeneïtat de les famílies que conformen la comunitat destinatària.

Adreçada principalment als pares i mares que tenen fills d'edats compreses entre 10 i 11 anys, els seus continguts es distribueixen al llarg de 8 pàgines per a cada llengua, i en set apartats que tracten sobre el paper de la família en la prevenció, els pares com a models, la comunicació entre pares i fills, la funció de les normes familiars i la manera d'establir-les, l'educació en el temps de lleure, com tractar el tema de les drogues amb els fills (què cal evitar i què convé fer) i un apartat amb adreces d'interès per aclarir possibles dubtes o aprofundir en algun tema.

Més informació: Ajuntament d'Amposta. Àrea de Prevenció Comunitària. Tel: 977 702 456

Entre nosaltres

Exposició que s'adreça a la població adulta per tractar qüestions que tenen a veure amb les drogues i el seu consum (principalment l'alcohol, el cànnabis, la cocaïna i els psicofàrmacs) des de diferents contextos propis del món dels adults. Elaborada per l'associació PDS amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat, es pot utilitzar en espais comunitaris, com ara centres de formació d'adults, centres de salut, centres cívics, etc. Consta de 10 plafons de 100 x 200 cm que plantegen aspectes relacionats amb la banalització de certs comportaments, l'excés de confiança o l'automedicació, entre altres temes. També inclou informació per ajudar a valorar el propi consum en relació a l'abús i la dependència, i sobre recursos on acudir si es pensa que es pot tenir un problema amb l'alcohol o una altra droga.

L'exposició es cedeix en préstec als ens locals i equipaments comunitaris que vulguin utilitzar-la, i es completa amb un díptic que serveix de presentació per als professionals i de recordatori dels aspectes clau per als visitants. A més, properament s'hi afegirà una guia amb propostes per realitzar activitats al voltant de l'exposició i aprofitar al màxim les seves possibilitats preventives.

Més informació: PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Tel: 934 307 170

Tu saps, tu tries!

Joc adreçat a millorar la informació i afavorir la reflexió dels adolescents i joves en relació a les drogues. Ideat i editat per l'Associació de Casals i Grups de Joves de Catalunya, amb el suport de la Generalitat de Catalunya i del Ministeri de Treball i Afers Socials, inclou un taulell, un dau, fitxes, targetes i un rellotge de sorra. La seva dinàmica consisteix en competir per equips per superar diferents proves: respondre preguntes, representacions amb dibuixos o mímica, coincidir amb la resposta d'un altre participant i descripcions sense usar paraules prohibides.

Un element destacable d'aquest joc ha estat el procés participatiu seguit en la seva elaboració. A tal fi s'ha comptat amb la col·laboració de grups de joves a través de tallers que s'han fet a diferents casals de joves i instituts de Badalona, Barberà del Vallès, Barcelona, Sabadell, Sant Boi de Llobregat. A més, han col·laborat en el projecte el Consell de la Joventut de Barcelona, el programa

Energy Control i l'Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil.

Més informació: Associació de Casals i Grups de Joves de Catalunya. Tel: 936 011 616

Alcohol i dany cerebral en menors

Afecta de manera diferent l'alcohol als adolescents que als adults?

A Catalunya, com arreu de l'Estat, molts adolescents i joves beuen alcohol iniciant el seu consum en edats molt joves, i sovint fent consums intensius concentrats en intervals de temps breus. L'adolescència, però, és una etapa de màxima vulnerabilitat en la que el desenvolupament neurològic no s'ha completat i l'alcohol incideix negativament en el mateix. Amb l'objectiu de traslladar als professionals de la salut les evidències científiques que relacionen el consum d'alcohol per part dels adolescents amb alteracions cerebrals, tant a nivell funcional com estructural, fa poc més d'un any i mig es va celebrar a Madrid un seminari internacional sobre alcohol i dany cerebral en menors, organitzat pel Ministeri de Sanitat i Consum, que va comptar amb la participació de tres destacats investigadors: el Dr Aaron White, de la Duke University (EUA), la Dra Susan Tapert, de la Universitat de Califòrnia (EUA) i la Dra Consuelo Guerri, del Centre d'Investigació Príncep Felip, de València.

Seminario
internacional
sobre alcohol y
daño cerebral
en menores.

El Dr White va explicar que durant l'adolescència el cervell inicia una fase de desenvolupament única que li permet prendre forma i millorar a través de l'experiència per preparar-nos per al món adult. Això se sap fa només deu o quinze anys; abans es pensava que el cervell humà acabava el seu desenvolupament al final de la infància. Molts dels canvis que tenen lloc en el cervell durant l'adolescència són nous, en el sentit que no hi res semblant a aquests canvis en el cervell d'un nen, i una part molt important d'aquests canvis tenen lloc en els lòbuls frontals (claus per la planificació de la conducta, la presa de decisions i el control d'impulsos). El Dr White va indicar que avui disposem de nombroses proves que demostren que l'alcohol no és sà per al cervell d'un adolescent. Aquestes proves, provinents d'estudis amb animals i amb humans, mostren que l'alcohol afecta de manera diferent els adolescents i els adults, i que això té a veure amb el fet que el cervell adolescent està en procés de canvi. Amb alguns medicaments passa el mateix i els adolescents necessiten dosis diferents que els adults. Fins i tot hi ha medicaments que són eficaços per als adults però que no funcionen amb els adolescents. Així, els joves són menys sensibles que els adults als efectes sedants de l'alcohol (ex.: somnolència) però són més susceptibles a altres efectes, com ara les conseqüències negatives sobre la memòria. A més, els provoca una major interferència en els processos de presa de decisions i de control dels impulsos (relacionat amb la immaduresa dels lòbuls frontals) i presenten un major risc de desenvolupar una dependència.

La Dra Tapert va aportar dades preliminars d'estudis longitudinals en curs, i va començar remarcant també la importància de l'adolescència com a període únic del desenvolupament, durant el qual es produeixen canvis crucials en el cervell per passar a convertir-se en un òrgan eficaç. Va indicar també que el consum abusiu d'alcohol a l'adolescència està relacionat amb un rendiment més baix en una gran varietat de proves neuropsicològiques, i amb alteracions funcionals i morfològiques a nivell del cervell. Aquestes alteracions inclouen una disminució del volum de l'escorça prefrontal i de l'hipocamp (clau

en els processos d'aprenentatge) i una menor qualitat de la substància blanca. A més, els adolescents bevedors que continuen bevent acaben manifestant canvis en els índexs d'activitat cerebral. La Dra Tapert va explicar que sembla que el cervell pot ser capaç de compensar els efectes d'haver pres alcohol en excés durant un període breu de temps, però que si l'abús es perllonga, el cervell perd aquesta capacitat de compensació, i el rendiment cognitiu disminueix. També va informar sobre alguns efectes diferencials de l'alcohol en els adolescents en funció del sexe. Finalment, va parlar dels efectes de la publicitat de l'alcohol sobre el cervell dels adolescents, aportant dades d'estudis de ressonància magnètica funcional que mostren que el cervell dels adolescents que abusen de l'alcohol s'activa davant dels anuncis de begudes alcohòliques (concretament les àrees cerebrals relacionades amb les respostes afectives i emocionals i amb la recompensa), la qual cosa no passa davant dels anuncis de refrescos o d'aigua. Segons la Dra Taper, una línia que caldria explorar a la llum d'aquests resultats seria la de la contrapublicitat.

La Dra Guerri es va referir al fet que el patró de consum d'alcohol de molts adolescents i joves, basat en fer de manera intermitent ingestes importants concentrades en poc temps (les nits del cap de setmana) és especialment tòxic per al cervell i pot provocar neurodegeneració, afectar la plasticitat de que disposa el cervell durant l'adolescència, i causar problemes d'atenció, memòria i aprenentatge, a curt i llarg termini. La Dra Guerri també va comentar que els canvis que provoca l'alcohol en l'estructura i la funcionalitat del cervell dels adolescents explicaria la diferent sensibilitat d'aquests als seus efectes neurotòxics i conductuals. A més, va dir que està clarament establert que el cervell en desenvolupament és molt susceptible als efectes tòxics de l'alcohol, i que l'exposició, fins i tot a quantitats moderades d'alcohol, afecta a la correcta formació de les estructures cerebrals, disminueix el nombre de sinapsis i augmenta la mort neuronal. Finalment, es va referir a la importància d'aquests resultats en termes preventius atès que demostren que el consum d'alcohol per part dels adolescents té conseqüències negatives a curt i llarg termini.

L'abordatge dels adolescents i joves amb problemes relacionats amb el consum de substàncies des dels CAS de Catalunya

La Coordinadora de CAS és una agrupació de professionals dels centres d'atenció i seguiment de drogodependències que, des de fa 10 anys, es reuneix periòdicament per discutir i treballar conjuntament sobre temes d'interès compartit. En el marc de les activitats regulars de la Coordinadora cada any té lloc una Jornada de treball sobre un tema específic, organitzada pels diferents grups de treball que s'han anat constituint al llarg dels anys. L'any 2008 es va crear un nou grup de treball centrat en la temàtica dels adolescents, el qual es va encarregar de preparar una Jornada centrada en l'abordatge dels adolescents i joves amb problemes relacionats amb el consum de drogues des dels CAS de Catalunya, que es va celebrar el passat 7 de novembre.

Per preparar la Jornada, el grup de treball encarregat d'organitzar-la va elaborar una enquesta que varen respondre voluntàriament 18 CAS. L'objectiu d'aquesta enquesta era obtenir informació que permetés visualitzar la situació actual en relació al tractament que s'està oferint als adolescents i joves des dels dispositius de drogues de primer nivell. L'enquesta va permetre obtenir dades de 512 joves d'edats compreses entre 12 i 22 anys, que es van dividir per al seu estudi en dues franges d'edat: de 12 a 17 anys i de 18 a 22 anys. La comparació d'aquests dos grups permet hipotetitzar l'evolució dels problemes en el temps.

Pel que fa als resultats de l'enquesta, un dels aspectes més destacables fa referència als canvis en el patró de consum. Així, mentre en el grup més jove es troben situacions d'abús de drogues en el 78,7% dels casos, en el grup més gran ja es detecta un problema de dependència en el 63,4% dels casos. Una altra grup de dades interessants té a veure amb el percentatge de patologia dual observada en els dos grups d'edat. En aquest sentit, mentre el grup més jove presenta patologia dual en el 5,7% dels casos, entre els més grans és present en el 19,9% dels pacients. És sabut que el fet de començar a consumir en edats molts joves incrementa les probabilitats de patir una psicosi induïda, especialment pel consum de cànnabis. Tot això porta a pensar en la importància d'intervenir des d'un punt de vista preventiu en les edats d'inici de l'adolescència per tal de mirar d'evitar tant el pas de l'abús a la dependència com el risc de presentar una patologia psiquiàtrica associada, ja que tot això també determinarà la complexitat del cas i el pronòstic de la seva evolució.

Per saber-ne més: Iolanda Moragues. Centre SPOTT. E-mail: moraguescy@diba.cat

Navegant

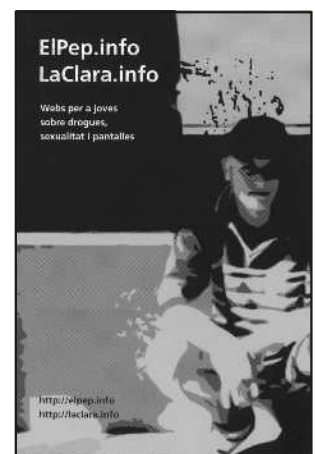
El Pep i La Clara

El Pep i La Clara són dos webs per a joves que tracten sobre drogues, sexualitat i "pantalles" (xats, vídeo-jocs, mòbil i televisió). La idea va sorgir dels tècnics de joventut i de drogodependències de Santa Coloma de Gramenet, la Vall del Tenes, Parets del Vallès, Cerdanyola del Vallès i Granollers, però són el resultat del treball d'una trentena de municipis i mancomunitats de Catalunya per dotar els tècnics que intervenen amb joves, d'una eina que potencii els serveis de cada territori. El projecte compta amb el suport del Departament de Salut i de l'Agència Catalana de la Joventut, i el gestiona l'associació EdPAC.

El Pep s'adreça a joves de 14 a 16 anys, té una intencionalitat més educativa que informativa, inclou continguts sobre drogues (alcohol, tabac i cànnabis) orientats a fomentar l'abstinència del consum, i també sobre sexualitat i "pantalles". **La Clara** s'adreça a joves a partir de 16 anys, té un caire més informatiu, inclou continguts sobre altres drogues (a més de l'alcohol, el tabac i el cànnabis) orientats tant a mantenir-se abstinentes com a reduir riscos en cas de consumir. També inclou continguts sobre sexualitat, però no sobre "pantalles".

Ambdós webs també comparteixen l'ús d'un llenguatge planer i proper als joves, el fet de no tenir un caire institucional (no hi apareix cap logotip de les administracions i entitats participants) o el fet de permetre fer consultes, les quals són reenviades als tècnics dels ens locals i comarcals adherits al projecte, perquè convidin els joves a resoldre els seus dubtes cara a cara amb els referents del seu territori.

Adreces dels web: <http://elpep.info> i <http://laclara.info>

Amb poques paraules

1r Espai de Trobada de la Xarxa Perifèrics. Tindrà lloc a Lleida el proper 10 de març amb la col·laboració de l'Ajuntament de Lleida i el suport del Departament de Salut de la Generalitat. Serà un espai de reflexió i de treball entorn a la prevenció en l'àmbit de les drogues a nivell local, i inclourà una taula rodona i tres grups de treball simultanis sobre treball amb joves, famílies i mitjans de comunicació. El termini d'inscripció (gratuïta i amb dinar inclòs) acaba el 4 de març. Més informació: <http://www.periferics.blogspot.com/> i <http://serveispersonals.peria.cat>

El Centre Urbà de Reinserció de Sant Boi inaugura el seu bloc a Internet. L'equip educatiu i els usuaris del Centre Urbà de Reinserció de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, un recurs municipal per fomentar la inclusió social dels ciutadans en tractament per drogodependència ha inaugurat el seu bloc, on entre altres informacions es pot accedir a bona part dels continguts de la revista *L'alternativa*, editada per aquest Centre. Accés al bloc: <http://blocdelcur.blogspot.com/>

La 5ª Conferència Llatina sobre Reducció de Danys a Porto (Portugal). Precedida per les celebrades a Barcelona, Perpinyà, L'Hospitalet de Llobregat, Barcelona de nou, i Milà en la darrera edició, la 5ª Conferència Llatina sobre Reducció de Danys (CLAT 5) tindrà lloc a Porto de l'1 al 4 de juliol de 2009, organitzada per APDES i el Grup Igia. El seu objectiu: promoure la reflexió, l'intercanvi d'experiències i el debat transnacional sobre les polítiques i les pràctiques relacionades amb la reducció de danys en l'àmbit de les drogues. Més informació: <http://www.clat5.org>

Properament: XXXVI Jornades Nacionales de Sociodrogalcohol a Salamanca. La Sociedad Científica Española de Estudios sobre el Alcohol, el Alcoholismo y las otras Toxicomanías (Sociodrogalcohol), amb seu social a Barcelona, celebrarà a Salamanca, del 26 al 28 de març proper, les seves XXXVI Jornades Nacionales, amb el patrocini de la Delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues. Més informació i inscripció online a: <http://www.sociodrogalcohol.org>

El calaix

Cuida't, conductes saludables és el nom que designa una intervenció promoguda pel Programa Municipal Transversal de Prevenció de les Drogodependències de Sant Boi de Llobregat, i que respon a la necessitat d'ordenar i programar d'una manera estructurada el conjunt d'activitats relacionades amb la promoció de la salut en general i amb la prevenció de les drogodependències en particular, que s'han vingut desenvolupant durant els últims cursos dins del marc del Pla de Transició al Treball d'aquest municipi del Baix Llobregat. L'esmentat Pla de Transició al Treball s'adreça als joves de 16 a 17 anys amb fracàs escolar, amb l'objectiu d'orientar processos d'inclusió formativa i laboral. En aquest context, el programa *Cuida't* es proposa incidir sobre el posicionament d'aquests joves davant diferents conductes de risc que tenen relació a la salut (com ara determinats hàbits alimentaris), i d'una manera més concreta, sobre diferents conductes de risc que sovint s'associen al consum de drogues, fonamentalment l'alcohol i el cànnabis (com ara conduir o tenir relacions sexuals sota els seus efectes). El programa *Cuida't* és fruit del treball en xarxa de diferents recursos locals: Ràdio Sant Boi, Ràdio Marianao, el Punt Jove de Salut, l'Equip d'Educació Viària de la Policia Local, el Servei de Ciutat Educadora de l'Ajuntament i el Programa Municipal Transversal de Prevenció de les Drogodependències.

Més informació: Pla de Transició al Treball de Sant Boi de Llobregat. Tel.: 936 306 676

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3ª 08029 Barcelona
Tel.: 93 430 71 70 ▪ Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org ▪ Web: <http://www.pdsweb.org>

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social
Direcció: Antoni Duran i Jaume Llariba
Disseny i muntatge: E. Bosch
Fotomecànica i impressió: Litospai, SA
Dipòsit legal: B.44.871.2000